

عنوان و نام پدیدآور: سیری در احکام سفر/ گردآورنده [آستان قدس رضوی]
 معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.
 مشخصات نشر: مشهد: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی، ۱۳۹۱.
 فروست: رهنما؛ ۵۴.
 شابک: 978-600-6543-58-1
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت: کتابنامه .
 موضوع: مسافرت (اسلام)-- آداب و رسوم
 شناسه افزوده: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
 رده بندی کنگره: BP۲۵۴/۶۲۹۱۶ س۹/
 رده بندی دیویی: ۶۵۵/۲۹۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۲۸۹۶۷

۵۴ → سیری در احکام مسافر

نویسنده: سیدمجتبی حسینی

آستان قدس رضوی

چاپ هشتم: پاییز ۱۳۹۱ (ویرایش جدید)

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

نشانی: حرم مطهر امام رضا (ع)، اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی

تلفن: ۰۵۱۱-۳۲۰۲۰ دورنگار: ۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲ rahnama@aqrazavi.org

به کوشش محمدحسین پورامینی

ویراستار: محمد مهدی باقری

طراح لوگوی رهنما: مسعود نجابتی

طراح جلد: علی بیات

﴿ رسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیشِ رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

سیری در احکام مسافر

درآمد

سفر و حضر دو بخش از زندگی انسان‌هاست که برای خود، احکام و مسائلی جداگانه دارند. هیچ مسلمانی در هیچ مرحله‌ای از زندگی خود، رهاشده و بی‌تکلیف نیست و از این قاعده، سفر را نیز نمی‌توان استثنا دانست. مسافرت را نمی‌توان بهانه گریختن از احکام خداوندی قرار داد؛ زیرا آنچه بر انسان واجب است، جز به انجام دادن تکلیف، ساقط نمی‌شود. پیشوایان دینی ما آن‌چنان به اجرای فرایض و اهتمام به احکام الهی، چه در سفر و چه در حضر، سفارش بلیغ

کرده‌اند که راه را بر هرگونه فرار و بهانه‌جویی می‌بندد. این روایت‌ها و سفارش‌ها به‌اندازه‌ای است که نقل اندکی از آن‌ها نیز رساله‌ای جداگانه می‌طلبد. از نقل آن‌ها صرف‌نظر کرده و تنها به ذکر برخی احکام برای مسافر اکتفا می‌کنیم.

مسافر کیست؟

در فقه اسلامی، به کسی مسافر می‌گویند که حداقل هشت فرسخ از وطن خود دور شده باشد یا اینکه چهار فرسخ از دیار خود دور شود و چهار فرسخ برگردد. بدون اقامت ده روز، چنین شخصی مسافر نامیده شده است و احکام ویژه‌ای دارد. پاره‌ای از احکام مسافر بدین قرار است: تبدیل نمازهای چهاررکعتی به دوررکعتی؛ إسقاط نافله‌های ظهر و عصر، همچنین عشاء (بنابر قولی)؛ افطار روزه، هرچند در ماه مبارک رمضان باشد.

استثنای احکام مسافر چیست؟

۱. کسی که «برای کار حرام» سفر کند یا اینکه «خودِ سفرش حرام باشد»، باید نماز را تمام بخواند و روزه‌اش را اگر ماه رمضان بود، بگیرد. برای سفری که فی‌نفسه حرام است، این مثال‌ها را می‌توان ذکر کرد: سفر برایش ضرر داشته باشد؛ زن بدون اجازه شوهر سفر برود (در غیر سفر واجب)؛ سفر فرزندی سبب اذیت پدر و مادر شود (در غیر سفر واجب).
۲. کسی که شغل او سفر باشد، مانند راننده و خلبان، در غیر سفر اول باید نماز را تمام بخواند و روزه‌اش را اگر ماه رمضان است، بگیرد و در سفر اول، اگرچه طول هم بکشد، نمازش شکسته است.
۳. کسی که شغلش سفر نیست، ولی محل کارش در شهر دیگری است و همواره در محل خود و آن شهر رفت‌وآمد می‌کند، مثل پیشه‌وران سیّار یا معلمانی که محل کارشان ثابت نیست یا کارگرانی که برای کار به شهر دیگری سفر می‌کنند، نمازشان تمام است و روزه‌شان را باید بگیرند. البته، امام خمینی رحمته الله در این باره می‌فرماید: «نمازشان را شکسته بخوانند و روزه‌شان را نگیرند.»

۴. مسافری که قصد دارد ده روز پشت سرهم در یک محل بماند، باید نمازهای خود را در آن محل، تمام بخواند و روزه‌اش را اگر ماه رمضان است، بگیرد.
۵. کسی که بعد از رسیدن به هشت فرسخ یا بیشتر، سی روز در محلی بماند و مردّد باشد که می‌ماند یا می‌رود، باید نماز را شکسته بخواند؛ ولی پس از سی روز باید نماز را تمام بخواند و اگر ماه رمضان است، روزه‌اش را بگیرد.

شروط شکسته شدن نماز

پرسش ۱: در چه صورتی نماز در مسافرت شکسته می‌شود؟

همه مراجع: اگر همه این شروط فراهم شود، نماز شکسته می‌شود:

۱. سفر او (رفت و برگشت) کمتر از هشت فرسخ شرعی نباشد؛
۲. از اول مسافرت، قصد هشت فرسخ داشته باشد؛

۳. در بین راه، از قصد خود برنگردد؛

۴. قصد ماندنِ ده روز در آنجا نداشته باشد؛

۵. سفر او معصیت و حرام نباشد؛

۶. شغلش مسافرت نباشد، مانند راننده‌ها؛

۷. آنکه به حدّ ترخص برسد؛

۸. جایی که سفر می‌کند، وطن دوم او نباشد؛

۹. پیش از رسیدن به هشت فرسخ، از وطن خود نگذرد.

تبصره ۱: حدّ ترخص یعنی از وطن یا محل اقامتش به اندازه‌ای دور شود که دیوار شهر را نبیند و صدای اذان آن را نشنود. (البته در تعریف حدّ ترخص، بین مراجع تقلید اختلاف نظر است.) بنابراین، کسی که قصد مسافرت دارد، اگر بخواهد نمازش را نزدیک دروازه شهر بخواند، باید تمام بخواند.

تبصره ۲: میان مراجع تقلید در تعیین مقدار فرسخ شرعی کمی اختلاف نظر است:

آیات عظام امام، خامنه‌ای، بهجت، صافی، فاضل و نوری مقدار هشت فرسخ شرعی را تقریباً ۴۵ کیلومتر می‌دانند و آیات عظام تبریزی و سیستانی و وحید تقریباً ۴۴ کیلومتر و آیت‌الله مکارم تقریباً ۴۳ کیلومتر.

نکته: طبق شرط چهارم که گذشت، اگر مسافری بخواهد اقامت ده روزه در یک مکان مشخص داشته باشد، باید نمازش را تمام بخواند.

اقامت بدون اختیار

پرسش ۲: همراه اردوی دانشجویی، با کاروانی به سفر زیارت حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام مشرف شدم. بدون اینکه اختیار و اراده‌ای داشته باشم، می‌دانم بیش از ده روز در آنجا توقف می‌کنیم. تکلیف نمازم چیست؟

همه مراجع: در فرض یادشده، باید نمازتان را تمام بخوانید.^۲

انصراف از اقامت

پرسش ۳: به مشهد مقدس مشرف شدیم. تصمیم داشتیم بیش از ده روز در آنجا بمانیم. نمازمان را کامل خواندیم؛ ولی بعد از گذشت چند روز، از اقامتمان منصرف شدیم و تصمیم گرفتیم پیش از ده روز، به وطن بازگردیم. تکلیف نماز در بقیه روزها چیست؟ آیا شکسته بخوانیم یا تمام؟ همه مراجع: تا هنگامی که در آنجا به سر می‌برید، نمازتان تمام است.^۳

شک در اقامت

پرسش ۴: مسافری که نمی‌داند در محل اقامت، چند روز می‌ماند، تکلیف نمازش چه می‌شود؟ آیا باید شکسته بخواند یا تمام؟

همه مراجع: باید نمازش را شکسته بخواند؛ مگر آنکه تصمیم داشته باشد ده روز یا بیشتر در آنجا بماند. اگر بدون تصمیم و با تردید سی روز را در یک شهر (نه چند شهر) اقامت کرد، بعد از سی روز (از روز سی و یکم) باید نمازش را تمام بخواند.^۴

نماز دانشجو در مشهد

پرسش ۵: استاد یا دانشجویی که در محل درس نمازش تمام است، چنانچه به طور اتفاقی، به سفری

غیر از محل درس، مانند زیارت حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام، برود، نماز و روزه اش چگونه است؟

همه، به جز سیستانی: نماز شکسته است و روزه صحیح نیست.^۵

سیستانی: نماز تمام و روزه صحیح است.^۶

سفر به اطراف محل اقامت

پرسش ۶: اگر قصد ماندن ده روز یا بیشتر را در جایی داشته باشیم، چنانچه از آنجا به

محلی که فاصله آن تا اقامتگاه فعلی کمتر از چهار فرسخ شرعی (تقریباً ۲۲/۵ کیلومتر) است

برویم و برگردیم (بدون آنکه از ابتدا قصد داشته باشیم)، تکلیف نماز در هر دو جا چیست؟

همه مراجع: اگر بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی، بخواهد به آن محل سفر کند،

نمازش در هر دو جا تمام است؛ به شرطی که فاصله زمانی رفت و برگشت زیاد نشود.^۷ (توضیح

بیشتر در جواب پرسش ۷ آمده است).

پرسش ۷: بنا داریم با اردوی دانشجویی، بیش از ده روز به زیارت حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام مشرف شویم و گاهی، روزها به محل های اطراف سفر کنیم که از حدّ ترخص خارج است و فاصله آن ها تا اقامتگاه (مشهد مقدس) کمتر از چهار فرسخ شرعی است. تکلیف نماز در آنجا چگونه است؟

امام و نوری: اگر در مدت ده روز، تنها یک مرتبه و به اندازه دو ساعت، از محل اقامت به اطراف بروید و بازگردید، نماز تمام است و در غیراین صورت شکسته است.^۸

خامنه ای: اگر در مدت ده روز، به اندازه یک تا دو ساعت در روز یا چند روز که مجموع آن به مقدار یک سوم روز یا یک سوم شب باشد، از محل اقامت به اطراف بروید، نماز تمام است و در غیراین صورت شکسته است. اگر به صدق اقامت ده روز ضرر نزند، مثل بیرون رفتن از آنجا به مدت چند ساعت از روز یا شب برای یک بار یا چندبار، به شرطی که مجموع ساعات خروج کمتر

از شش هفت ساعت باشد، در این صورت قصد خروج به قصد اقامت لطمه نمی زند.^۹

فاضل: اگر به اندازه پنج شش ساعت، از محل اقامت به اطراف بروید و بازگردید، نماز تمام است؛ به شرط آنکه شب را در محل اقامت بمانید.^{۱۰}

بهجت: اگر قسمت عمده روز را در محل اقامت باشید، نمازتان تمام است.^{۱۱}

صافی: اگر از محل اقامت خارج شوید، نمازتان شکسته است.^{۱۲}

خویی و تبریزی و وحید: اگر مدت رفت و بازگشت، به اندازه یک یا دو ساعت باشد که در نظر عرف با اقامت ده روز منافات ندارد، نماز تمام است و اگر از این مقدار بیشتر شود، بنابر احتیاط واجب باید جمع بین شکسته و تمام کنید و اگر تمام یا بیشتر روز را از محل اقامت خارج شوید، باید نماز را شکسته بخوانید.^{۱۳}

سیستانی: اگر مدت رفت و بازگشت، در نصف روز باشد (هر چند برگشتن، بعد از رسیدن شب باشد) نماز تمام است؛ مگر آنکه دفعات خارج شدن او به مقداری تکرار شود که در نظر عرف

گفته شود دو جا یا بیشتر اقامت دارد. در این صورت نماز شکسته است.^{۱۴}

مکارم: اگر به اندازه‌ای دور نیست که جزو مسافرت محسوب شود، نماز تمام است.^{۱۵}

مسافرت قبل از ظهر

پرسش ۸: کسی که پیش از ظهر تصمیم به مسافرت دارد، تکلیف روزه او چه می‌شود؟

همه، به جز تبریزی و سیستانی: اگر پیش از ظهر مسافرت کند، روزه‌اش باطل است؛ ولی

قبل از آنکه به حدّ ترخص برسد، نمی‌تواند روزه را بخورد.^{۱۶}

تبریزی: اگر از سر شب تصمیم بر سفر داشته و پیش از ظهر مسافرت کند، روزه‌اش باطل

است؛ ولی قبل از آنکه به حد ترخص برسد، نمی‌تواند روزه را بخورد و اگر پیش از ظهر تصمیم

بر مسافرت گرفته، بنابر احتیاط واجب باید روزه بگیرد.^{۱۷}

سیستانی: اگر پیش از ظهر مسافرت کند، بنابر احتیاط واجب باید روزه‌اش را افطار کند؛

ولی قبل از آنکه به حد ترخص برسد، نمی‌تواند روزه را بخورد.^{۱۸}

مسافرت در رمضان

پرسش ۹: آیا می‌شود در ماه رمضان، برای فرار از روزه مسافرت کرد؟

همه مراجع: مسافرت کردن در ماه رمضان، هرچند به‌عنوان فرار از روزه باشد، اشکال ندارد؛

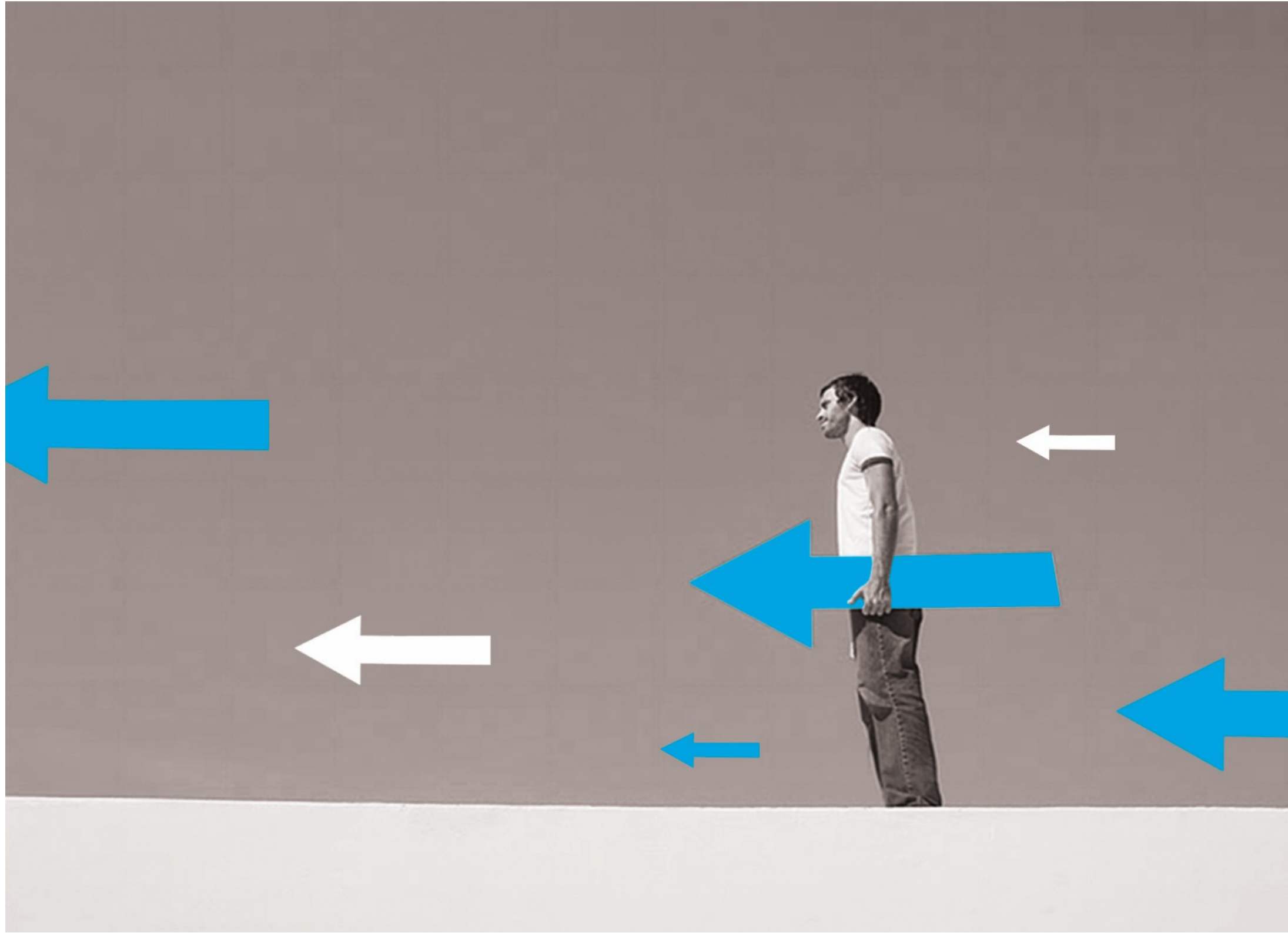
ولی این امر تا قبل از روز بیست و سوم مکروه است.^{۱۹}

حیض در سفر

پرسش ۱۰: زن حائض در شهری که وطنش نیست، قصد ماندن ده روز می‌کند. در بین این

ده روز، از خون پاک می‌شود. آیا باید نماز خود را شکسته بخواند یا تمام؟

همه مراجع: اگر قصد ماندن ده روز را داشته، نمازش تمام است؛ هرچند تعدادی از روزها

را نماز نخوانده باشد.^{۲۰}

روزه در سفر

پرسش ۱۱: آیا گرفتن روزه‌های قضا، در سفری که نماز شکسته است،

صحیح است؟

همه: خیر، جایز نیست.^{۲۱}

نذر روزه

پرسش ۱۲: کسی که در ماه رمضان در سفر است، آیا می‌تواند نذر کند

روزه بگیرد؟

همه: خیر، جایز نیست.^{۲۲}

پرسش ۱۳: به بارگاه حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام مشرف شدم. آیا در آنجا می توانم نذر

روزه کنم و روزه بگیرم؟

امام، تبریزی، صافی، فاضل، نوری، وحید: در مسافرت، نذر روزه جایز نیست.^{۲۳}

بهجت، خامنه‌ای، سیستانی: آری، در مسافرت نذر روزه جایز و صحیح است.^{۲۴}

مکارم: در مسافرت، نذر روزه اشکال دارد و اگر نذر کرد، احتیاطاً واجب آن است که به نذر خود عمل کند.^{۲۵}

پرسش ۱۴: آیامی توانیم پیش از سفر در وطن خود، نذر کنیم که در سفر، روزه مستحبی بگیریم؟

همه: آری، این نذر صحیح است.^{۲۶}

سفر زن

پرسش ۱۵: اگر زن بدون اجازه شوهرش به مسافرت برود، تکلیف نمازش چیست؟

همه مراجع، به جز تبریزی و مکارم: باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۲۷}

تبریزی: اگر نشوز صدق کند، باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۲۸}

مکارم: بنابر احتیاط واجب باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۲۹}

تبصره: اگر سفر زن سفر واجب باشد، مانند سفر حج واجب، در این صورت اجازه شوهر برای مسافرت لازم نیست. بنابراین، نماز در آنجا شکسته خواهد بود.

سفر فرزند

پرسش ۱۶: اگر فرزند بدون اجازه پدر و مادرش مسافرت کند، تکلیف نمازش چیست؟

همه مراجع، به جز سیستانی و بهجت: اگر پدر و مادر از این سفر نهی کنند؛ به طوری که مایه اذیت آنان شود، باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۳۰}

سیستانی: اگر پدر و مادر از این سفر نهی کنند؛ به طوری که مایه اذیت آنان شود و منشأ اذیت، شفقت و دلسوزی آنان باشد، باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۳۱}

بهجت: اگر پدر و مادر از این سفر نهی کنند، باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۳۲}

تبصره: اگر سفر فرزند سفر واجب باشد، مانند سفر حج واجب، در این صورت اجازه پدر و مادر برای مسافرت لازم نیست. بنابراین، نماز در آنجا شکسته خواهد بود.

اجازه دوران عقد

پرسش ۱۷: آیا در دوران عقد که دختر در خانه پدر و مادر زندگی می کند، برای مسافرت

نیاز به اجازه شوهر دارد؟ اگر بدون اجازه به مسافرت برود، تکلیف نمازش چیست؟

امام، بهجت، صافی، مکارم، نوری: آری، باید اجازه بگیرد و اگر بدون اجازه مسافرت کند، باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۳۳}

فاضل: در این فرض، بنابر احتیاط واجب، باید اجازه بگیرد و اگر بدون اجازه مسافرت کند، بنابر احتیاط واجب باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۳۴}

تبریزی و وحید: خیر، در این فرض، اجازه شوهر لازم نیست و نمازش در مسافرت شکسته است.^{۳۵}

سیستانی: اگر در شهری که زندگی می کنند، متعارف این است که دختر در این مدت از شوهر اجازه نمی گیرد، در این صورت نمازش در مسافرت شکسته است و در غیر این صورت، باید اجازه بگیرد و اگر بدون اجازه مسافرت کند، باید نمازش را در آنجا تمام بخواند.^{۳۶}

تبصره: اگر زن در ضمن عقد، شرط کرده باشد که در این مدت، بدون اجازه او بیرون رود یا عقد بر توافق قبلی واقع شده باشد، در این صورت به فتوای همه مراجع، این شرط نافذ است و دیگر اجازه شوهر لازم نیست.

اجازه صلۀ رحم

پرسش ۱۸: اگر زن بدون اجازه شوهرش، بخواهد برای دیدار والدین خود مسافرت کند،

آیا می تواند بدون اجازه او مسافرت کند؟ تکلیف نمازش در سفر چیست؟

همه مراجع: خیر، نمی‌تواند بدون اجازه شوهر به دیدار آنان برود و صله رحم منحصر به رفت و آمد نیست؛ بلکه با احوال‌پرسی و پیغام فرستادن از طریق تلفن و نامه و مانند آن نیز محقق می‌شود. نمازش در آنجا تمام است.^{۳۷}

گلزار شهدا

پرسش ۱۹: آیا رفتن فرد جُنُب یا حائض بر سر قبر بزرگان دین یا گلزار شهدا جایز است؟
همه مراجع: آری، جایز است.^{۳۸}

حسینیه

پرسش ۲۰: حضور زنان حائض در حسینیه‌ها چه حکمی دارد؟
همه مراجع: اشکال ندارد.^{۳۹}

سرداب مسجد

پرسش ۲۱: ورود زن حائض به مکان‌هایی که شک دارد جزو مسجد است، مانند بام و سرداب و مقداری که به مسجد افزوده می‌شود، چگونه است؟

همه: آنچه مشکوک است، حکم مسجد را ندارد و ورود به آنجا برای زن حائض، اشکال ندارد.^{۴۰}
نکته: شک مردم عوام در برخی مواقع، بجا نیست؛ مانند جایی که از ابتدا اصل زمین، وقف مسجد شده است که در این صورت پشت‌بام و سرداب و تمام ملحقات داخل زمین در حکم مسجدند.

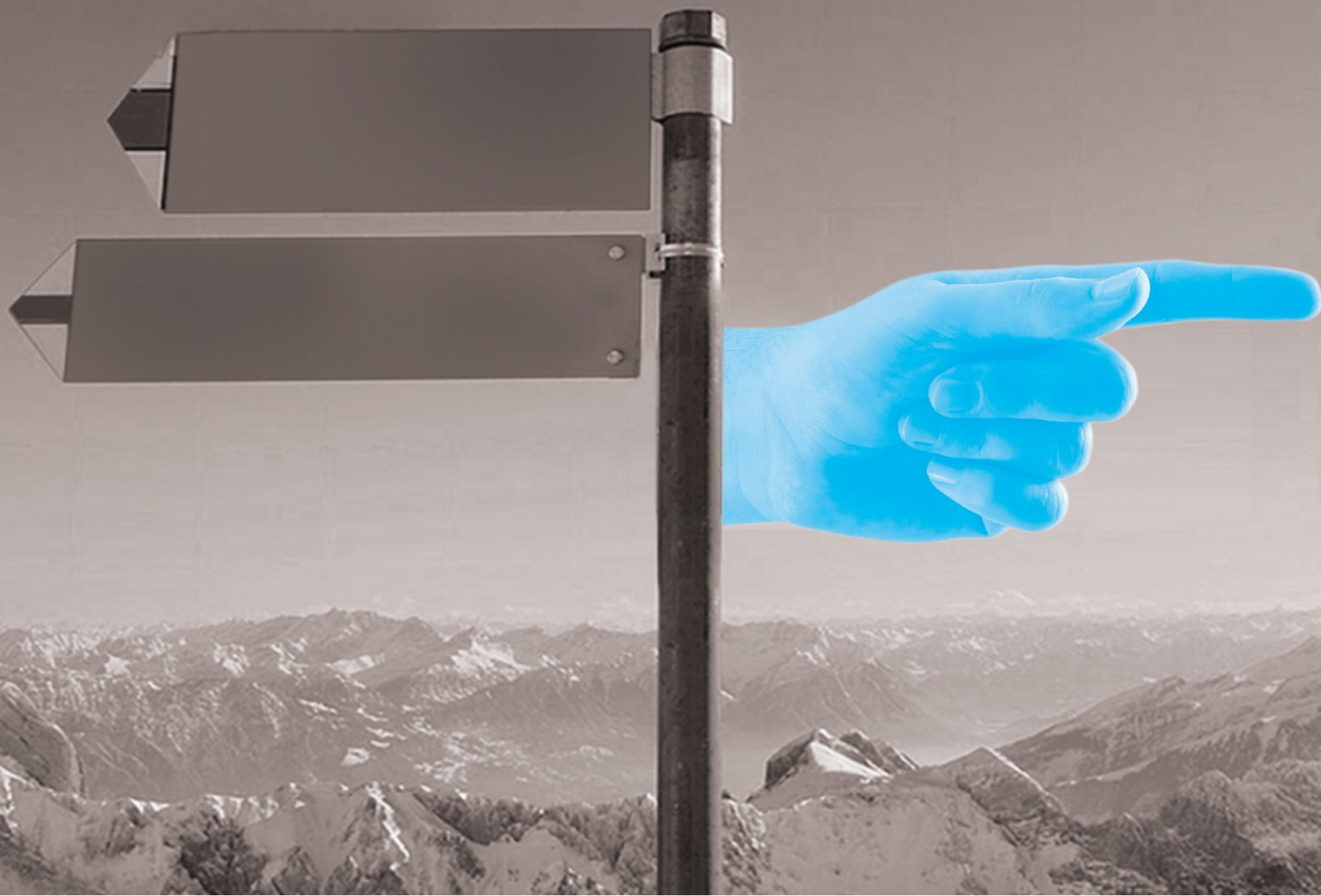
حرم امامزادگان

پرسش ۲۲: آیا ورود فرد جُنُب یا حائض به داخل حرم امامزادگان، مانند حرم حضرت

معصومه علیها السلام، جایز است؟

همه مراجع: آری جایز است.^{۴۱}

تبصره: اگر ورود به حرم، باعث هتک و بی‌حرمتی شود، جایز نیست.

رواق‌های حرم

پرسش ۲۳: آیا زن حائض و فرد جُنُب می‌تواند بی‌آنکه داخل حرم شود، به رواق‌های اطراف ضریح مطهر امام معصوم علیه السلام برود؟

همه مراجع، به جز امام و بهجت: آری، اشکال ندارد.^{۴۲}
امام و بهجت: بنابر احتیاط واجب جایز نیست.^{۴۳} بهجت: از آخرین در وارد نشوند. (استفتائات جدید آیت‌الله بهجت)

تبصره: حکم یادشده در صورتی است که رواق‌های حرم، مسجد نباشد.

گردن‌بند اسمای جلاله

پرسش ۲۴: استفاده از گردن‌بند منقش به نام خدا، در زمان حیض چه حکمی دارد؟
همه مراجع: استفاده از آن مانع ندارد؛ ولی باید از تماس آن با بدن اجتناب کرد.^{۴۴}

تبصره ۱: اگر زن بداند که گاهی گردنبند فوق، با بدنش تماس پیدا می‌کند، انداختن آن به گردن در زمان حیض جایز نیست.

تبصره ۲: مسئله استفاده از گردنبند یادشده، غیر از تماس بدن با آن است. آنچه ممنوع است، تنها تماس است؛ نه استفاده از آن. بنابراین اگر کسی آن را روی لباس خود بیندازد و بدون طهارت هم باشد، اشکال ندارد؛ چون تماس با بدن صورت نگرفته است.

تماس با قرآن

پرسش ۲۵: تماس بدن با خط قرآن برای زن حائض چه حکمی دارد؟

همه مراجع: تماس بدن با خط قرآن در زمان حیض حرام است.^{۴۵}

پرسش ۲۶: آیا خانمی که از حیض پاک شده، ولی غسل نکرده، جایز است به خط قرآن

دست بزند یا به مسجد برود؟

همه مراجع، به جز مکارم: خیر، جایز نیست.^{۴۶}

مکارم: بنابر احتیاط واجب جایز نیست.^{۴۷}

ترجمه قرآن

پرسش ۲۷: دست زدن به ترجمه قرآن، در زمان حیض چه حکمی دارد؟

همه مراجع: مس ترجمه قرآن، به هر زبانی که باشد، اشکال ندارد.^{۴۸}

تبصره: اگر در ترجمه قرآن، خود کلمات قرآن یا نام خدا، به هر زبانی که باشد، به کار رفته باشد، نباید به آن کلمات بدون طهارت دست زد.

گردن بند قرآن

پرسش ۲۸: آویختن گردن بندی که روی آن، آیه قرآن نوشته شده است، در ایام عادت

چه حکمی دارد؟

همه مراجع: استفاده از آن مانع ندارد؛ ولی بدون طهارت، آن را مس نکند.^{۴۹}

حاشیه قرآن

پرسش ۲۹: دست زدن به جلد قرآن برای زن حائض چه حکمی دارد؟

همه مراجع: دست گذاشتن روی خط قرآن، برای هرکسی که طهارت (وضو، غسل، تیمم) ندارد، حرام است، اما مسّ جلد یا حاشیه قرآن اشکال ندارد و تنها مکروه است.

اسامی و القاب معصومان علیهم السلام

پرسش ۳۰: آیا زن حائض می تواند به نام نبی اکرم صلی الله علیه و آله، امامان علیهم السلام و حضرت زهرا علیها السلام

دست بزند؟

همه مراجع، به جز تبریزی، سیستانی، وحید: بنابر احتیاط واجب اسامی آنان را مس نکند.^{۵۰}

تبریزی، سیستانی و وحید: بهتر (احتیاط مستحب) است اسامی آنان را مس نکند.^{۵۱}

پرسش ۳۱: لمس کردن القاب چهارده معصوم علیهم السلام برای زن حائض چگونه است؟

امام، بهجت، خامنه‌ای، مکارم: بنابر احتیاط واجب، القاب آنان را مس نکند.^{۵۲}

تبریزی، سیستانی، صافی، فاضل، نوری، وحید: اشکال ندارد؛ ولی بهتر است القاب آنان را

بدون وضو مس نکند و چنانچه هتک حرمت و بی‌احترامی باشد، حرام است.^{۵۳}

پرسش ۳۲: آیا واژه‌های «رضوی»، «علوی» و مانند آن، که منسوب به امام است، ولی

در حال حاضر نام برخی مؤسسات فرهنگی یا شرکت‌ها شده است، حکم اسم امام را دارد

و رعایت احترام آن واجب است؟

همه مراجع، به جز بهجت: اگر به قصد اسم مؤسسه یا شرکت باشد، مس آن اشکال ندارد.^{۵۴}

بهجت: اسم منسوب به امامان، مانند رضوی، هم مورد احتیاط است.^{۵۵}

سورة سجده‌دار

پرسش ۳۳: آیا برای زن حائض، تنها، خواندن آیه سجده‌دار حرام است؛ یا علاوه بر آن، خواندن بقیه سوره نیز حرام است؟

امام، بهجت، فاضل، نوری: علاوه بر خواندن آیه سجده‌دار، خواندن بقیه آن سوره نیز حرام است.^{۵۶}
تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی، صافی، مکارم: تنها، خواندن آیه سجده‌دار، حرام است و خواندن بقیه سوره حرام نیست.^{۵۷}

وحید: خواندن آیه سجده‌دار، حرام است و بنابر احتیاط واجب، خواندن بقیه سوره نیز حرام است.^{۵۸}

شرکت در مجالس ختم

پرسش ۳۴: آیا زن حائض می‌تواند در مجالس ختم قرآن شرکت کند و فقط به قرآن گوش فرا دهد؛ بی آنکه خودش تلاوت کند. اگر آیه سجده‌دار تلاوت شود،

تکلیفش چیست؟

همه مراجع: آنچه بر زن حائض حرام است، فقط خواندن سوره‌های سجده‌دار است؛ ولی گوش دادن به آن اشکال ندارد و اگر به آیه سجده‌دار گوش دهد، باید سجده آن را به جا آورد.^{۵۹}

تبصره: در اینکه برای زن حائض خواندن سوره‌های سجده‌دار حرام است یا فقط خواندن آیه سجده‌دار، بین مراجع تقلید اختلاف دیدگاه است که در جای خود بیان شده است.

خواندن دعای کمیل

پرسش ۳۵: در دعای کمیل آیه ﴿أَمِنَ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنَ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ﴾ وجود دارد. این آیه از

سوره‌ای است که سجده واجب دارد. آیا زن حائض می‌تواند دعای کمیل بخواند؟

امام، بهجت، فاضل، نوری: خواندن دعای کمیل برای زن حائض اشکال ندارد؛ ولی باید آیه یادشده را بر زبان جاری نکند.

تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی، صافی، مکارم: خواندن دعای کمیل و نیز آیه یادشده، برای زن حائض اشکال ندارد؛ چه اینکه خواندن اصل آیه سجده‌دار برای حائض حرام است، نه باقیِ سوره.^{۶۰} وحید: خواندن دعای کمیل برای زن حائض اشکال ندارد؛ ولی بنابر احتیاط واجب آیه یادشده را بر زبان جاری نکند.^{۶۱}

تبصره ۱: آیه یادشده، آیه ۱۸ از سوره سجده است و آیه‌ای که سجده دارد، آیه ۱۵ از این سوره است.

تبصره ۲: اگر گفته شود: «فقط خواندن آیات سجده‌دار برای زن حائض حرام است»، خواندن

آیه یادشده برای او حرام نیست؛ ولی اگر خواندن تمام سوره‌هایی که سجده واجب دارند، برای زن حائض حرام باشد، خواندن آیه یادشده برای او حرام خواهد بود؛ خواه در قرآن باشد یا در دعا.

غسل بدون وضو

پرسش ۳۶: آیا با غسل زیارت می‌توان نماز خواند؟

امام، بهجت، خامنه‌ای، صافی، فاضل: خیر، تنها با غسل جنابت می‌توان نماز خواند؛ ولی با غسل‌های دیگر، مانند غسل زیارت، باید وضو هم گرفت.^{۶۲}

مکارم: با همه غسل‌های واجب و مستحب که استحبابش ثابت شده است، مانند غسل زیارت، می‌توان نماز خواند و گرفتن وضو واجب نیست؛ اما احتیاطاً مستحب آن است که در غیر غسل جنابت، مانند غسل زیارت، وضو هم بگیرد.^{۶۳}

خویی، تبریزی، سیستانی، نوری، وحید: با همه غسل‌های واجب و مستحب که استحبابش ثابت شده است، غیر از غسل استحاضه متوسطة، می‌توان نماز خواند؛ اگرچه احتیاطاً مستحب آن است که در غیر غسل جنابت، مانند غسل زیارت و غسل جمعه، وضو هم بگیرد.^{۶۴}

غسل در سفر

پرسش ۳۷: اگر زن در بین مسافرت، مثلاً در قطار و اتوبوس، از حیض پاک شود و دسترسی به آب نداشته باشد، تکلیف نمازش چیست؟

همه مراجع: اگر وقت نماز تا رسیدن به مقصد تمام نمی‌شود، باید صبر کند و در غیراین صورت، اگر در بین راه دسترسی به آب نداشته باشد، باید به جای غسل حیض، تیمم کند و بعد از تمیز کردن بدن، نماز بخواند.^{۶۵}

احکام حائض و جُنُب

پرسش ۳۸: چه کارهایی بر زن حائض حرام است؟

۱. انجام دادن عبادت‌هایی مانند نماز که باید با وضو، غسل یا تیمم به جا آورده شود؛
۲. انجام دادن کارهایی که بر جُنُب حرام است؛ مانند رساندن جایی از بدن به خط قرآن؛

۳. آمیزش جنسی.^{۶۶}

پرسش ۳۹: چه کارهایی بر زن حائض مستحب است؟

بر زن حائض مستحب است که در وقت نماز، خود را از خون پاک کرده و پنبه و دستمال را عوض کند و وضو بگیرد. نیز، اگر نمی‌تواند، تیمم کند. سپس، در جای نماز، روبه‌قبله بنشیند و به ذکر و دعا و قرائت قرآن و صلوات پردازد؛ ولی خواندن تسبیحات اربعه بهتر است.^{۶۷}

تبصره: خواندن قرآن در وقت نماز، برای زن حائض کراهت ندارد.

پرسش ۴۰: اگر انسان در حرم مطهر امام رضا علیه السلام خوابش ببرد و در همان لحظه کوتاه،

جُنُب شود، تکلیفش چیست؟

همه مراجع، به جز بهجت، صافی، وحید: توقف جُنُب در حرم امام معصوم علیه السلام بنابر

احتیاط واجب جایز نیست؛ از این رو، باید همان لحظه از حرم خارج شود.^{۶۸}

بهجت، صافی: توقف و عبور جُنُب در حرم امام معصوم علیه السلام بنابر احتیاط واجب جایز نیست؛

از این رو، باید همان لحظه از حرم خارج شود.^{۶۹}

وحید: توقف جُنُب در حرم امام معصوم علیه السلام جایز نیست و بنابر احتیاط واجب عبور از آنجا نیز اشکال دارد؛ از این رو، باید همان لحظه از حرم خارج شود.^{۷۰}

تبصره ۱: فرض مسئله جایی است که این امر در مساجدِ حرم اتفاق نیفتاده است؛ اگر در مسجد حرم باشد، حکم مسجد را پیدا می‌کند.

تبصره ۲: طبق فتوای آیات عظام بهجت، صافی و وحید، اگر خاک یا سنگ تیمم در دسترس دارد و می‌تواند در مدت کوتاهی تیمم کند، باید در همان لحظه این کار را انجام دهد و با تیمم از حرم خارج شود.

تبصره ۳: مقصود از حرم، محدوده زیر گنبد است.

پرسش ۴۱: اگر زن حائض از سرِ ناآگاهی، داخل حرم امام معصوم علیه السلام شود، آیا گناه کرده

است؟ تکلیفش چیست؟

همه مراجع، به جز وحید: خیر، گناه نکرده است؛ ولی بنابر احتیاط واجب باید از همان لحظه از حرم خارج شود.^{۷۱}

وحید: خیر، گناه نکرده است؛ ولی باید از همان لحظه از حرم خارج شود.^{۷۲}

پرسش ۴۲: حکم رفتن زن حائض به حرم امامان علیهم السلام چیست؟

همه مراجع، به جز بهجت، صافی، وحید: عبور از حرم مطهر امام معصوم علیه السلام برای زن حائض اشکال ندارد؛ ولی بنابر احتیاط واجب نباید در آنجا توقف کند.^{۷۳}

صافی: احتیاط واجب آن است که زن حائض به حرم امام معصوم علیه السلام وارد نشود؛ هر چند بخواهد از آنجا عبور کند.^{۷۴}

بهجت: جایز نیست زن حائض به حرم امام معصوم علیه السلام وارد شود؛ هر چند بخواهد از آنجا عبور کند.^{۷۵}

وحید: توقف در حرم امام معصوم علیه السلام برای زن حائض جایز نیست و احتیاط واجب آنست

که از آنجا هم عبور نکند.^{۷۶}

حضور بیمار در حرم

پرسش ۴۳: کسی که بیماری قند و کبد دارد، به طوری که نمی تواند ادرار خود را نگه دارد،

آیا می تواند با لباس نجس به اماکن متبرّکه زیارتی و حرم وارد شود؟

همه مراجع، به جز مکارم: داخل شدن به حرم امامان علیهم السلام با لباس نجس اشکال ندارد؛ ولی

نجس و آلوده کردن آنجا حرام است.^{۷۷}

مکارم: داخل شدن به حرم امامان علیهم السلام با لباس نجس اشکال ندارد؛ ولی نجس و آلوده کردن

آن، اگر باعث هتک باشد، حرام است.^{۷۸}

تبصره: تردیدی نیست که داخل شدن به حرم امامان علیهم السلام با طهارت (وضو و غسل) و لباس

تمیز و پاک، مستحب و پسندیده است؛ ولی از نظر شرعی، واجب نیست؛ به خصوص برای

بیماران یادشده.

پی‌نوشت‌ها

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۲۷۲ تا ۱۳۵۵.
۲. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۵؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۳۴۳؛ خامنه‌ای، دفتر.
۳. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۴۲؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۳۵۰؛ خامنه‌ای، دفتر.
۴. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۵۵؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۳۶۱؛ خامنه‌ای، دفتر.
۵. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۰۷؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۳۱۶؛ خامنه‌ای، اجوبة الاستفتاءات، س ۶۴۵.
۶. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۰۷.
۷. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۴۹؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۳۵۷؛ خامنه‌ای، دفتر.
۸. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۸.
۹. خامنه‌ای، اجوبة الاستفتاءات، س ۶۵۹ و ۶۶۵.
۱۰. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۸.
۱۱. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۸.
۱۲. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۸.
۱۳. تبریزی، توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۸؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۳۴۶.

۱۴. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۸.
۱۵. توضیح المسائل مراجع، م ۱۳۳۸.
۱۶. توضیح المسائل مراجع، م ۱۷۲۱؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۷۲۹؛ خامنه‌ای، دفتر.
۱۷. تبریزی، توضیح المسائل مراجع، م ۱۷۲۱.
۱۸. سیستانی، توضیح المسائل مراجع، م ۱۷۲۱.
۱۹. العروة الوثقی، ج ۲.
۲۰. دفتر: همه.
۲۱. امام، نوری و فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۲، شرایط صحة الصوم، الخامس؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۱۳۵۴؛ تبریزی و سیستانی و وحید، منهج الصالحین، شرایط صحة الصوم؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۱۱۴۳؛ خامنه‌ای، دفتر.
۲۲. العروة الوثقی، ج ۲، م ۶.
۲۳. نوری، استفتائات، ج ۱، س ۲۳۱؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۵۸۴؛ وحید و تبریزی و امام و صافی، دفتر.
۲۴. خامنه‌ای و سیستانی و بهجت، دفتر.
۲۵. مکارم، استفتائات، ج ۲، س ۴۸۲ و ۴۷۵.
۲۶. امام و نوری و فاضل، تعلیقات علی العروة، ج ۲، شرایط صحة الصوم، الخامس؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۱۳۵۴؛ تبریزی و سیستانی و وحید، منهج الصالحین، شرایط صحة الصوم؛ بهجت، وسیلة النجاة، ج ۱، م ۱۱۴۳؛ خامنه‌ای، دفتر.
۲۷. توضیح المسائل مراجع، احکام مسافر، شرط پنجم؛ خامنه‌ای، دفتر.

۲۸. توضیح المسائل مراجع، احکام مسافر، شرط پنجم.
۲۹. توضیح المسائل مراجع، احکام مسافر، شرط پنجم.
۳۰. توضیح المسائل مراجع، احکام مسافر، شرط پنجم و م ۱۲۹۵؛ وحید، توضیح المسائل، م ۱۳۰۴؛ خامنه‌ای، دفتر.
۳۱. توضیح المسائل مراجع، احکام مسافر، شرط پنجم و م ۱۲۹۵.
۳۲. توضیح المسائل مراجع، احکام مسافر، شرط پنجم و م ۱۲۹۵.
۳۳. صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۳۳۳؛ امام، استفتائات، ج ۳، حقوق زوجیت، س ۲۲ و ۴؛ بهجت و مکارم و بهجت و فاضل و نوری، دفتر.
۳۴. فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۶۷۷.
۳۵. تبریزی، صراط النجاة، ج ۳، ۷۳۵؛ وحید، دفتر.
۳۶. سیستانی، دفتر.
۳۷. فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۶۳۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، فصل فی القسم و النشوز؛ استفتائات، ج ۳، سؤالات متفرقه، س ۹۰؛ صافی، هداية العباد، ج ۲، فصل فی القسم و صله رحم، س ۱ و ۲؛ تبریزی، استفتائات، س ۱۸۹ و ۱۵۲۰؛ صراط النجاة، ج ۵، س ۶۵۲؛ سیستانی، منهج الصالحین، ج ۲، الفصل الثامن، م ۳۳۸؛ بهجت و وحید و مکارم و نوری و خامنه‌ای، دفتر.
۳۸. همه مراجع، دفتر.
۳۹. امام، استفتائات، ج ۱، غسل حیض، س ۱۷۴؛ تبریزی، استفتائات، س ۲۲۲؛ همه مراجع، دفتر.
۴۰. العروة الوثقی، ج ۱، فیما یحرم علی الجنب، م ۴؛ ج ۲، الاعتکاف، م ۲۳.

۴۱. العروة الوثقى، ج ۱، احکام الحيض، السادس؛ امام، استفتائات، ج ۱، غسل حیض، س ۱۷۴؛ خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، س ۲۲۲؛ تبریزی، استفتائات، س ۲۵۵؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۶۹؛ بهجت، احکام دختران و بانوان، ص ۸۴؛ نوری و صافی و وحید و سیستانی و مکارم، دفتر.
۴۲. امام و سیستانی و مکارم و فاضل و نوری، تعلیقات على العروة احکام الحائض، السادس؛ صافی، هداية العباد، ج ۱، م ۱۸۱ و ۲۴۵؛ تبریزی و وحید، منهاج الصالحين، غسل الجنابة، الفصل الثاني و الخامس و احکام الحيض، م ۲۲۷؛ خامنه‌ای، دفتر؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۶۱، س ۱۷۱.
۴۳. بهجت، وسيلة النجاة، ج ۱، م ۱۸۶ و ۲۶۷؛ تحرير الوسيلة.
۴۴. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵ و ۴۵۰؛ وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱ و ۴۵۶.
۴۵. توضیح المسائل، م ۳۱۷؛ وحید، توضیح المسائل، ۳۲۳؛ خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، س ۱۵۴.
۴۶. توضیح المسائل مراجع، م ۴۶۷؛ وحید، توضیح المسائل، م ۴۷۳؛ بهجت و خامنه‌ای، دفتر.
۴۷. توضیح المسائل مراجع، م ۴۶۷.
۴۸. همان، م ۳۱۷.
۴۹. توضیح المسائل مراجع، م ۳۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، م ۳۲۳؛ نوری، توضیح المسائل، م ۳۱۸؛ خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، س ۱۵۳ و ۱۵۴.
۵۰. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵ و ۴۵۰؛ وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱ و ۴۵۶؛ خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، س ۱۶۴.
۵۱. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵ و ۴۵۰؛ وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱ و ۴۵۶.
۵۲. مکارم، استفتائات، ج ۳، س ۱۲۶؛ امام و بهجت و خامنه‌ای، دفتر.

۵۳. توضیح المسائل مراجع، م ۳۱۹؛ نوری، استفتائات ج ۲، س ۳۸ و ۴۰؛ وحید، توضیح المسائل، م ۳۲۵؛ تبریزی، توضیح المسائل مراجع، م ۳۱۹؛ صراط النجاة، ج ۵، س ۹۸۲؛ صافی، دفتر.
۵۴. العروة الوثقی، ج ۱، غایات الوضو، م ۹؛ مکارم، استفتائات ج ۳، س ۱۲۸ و ۱۲۹.
۵۵. استفتائات ج ۱، ص ۸۱، س ۲۶۹.
۵۶. العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحائض، م ۴۲.
۵۷. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۴؛ خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، ۱۹۹.
۵۸. وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱.
۵۹. العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحائض، الثالث، م ۲.
۶۰. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۴؛ خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، ۱۹۹.
۶۱. وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱.
۶۲. همان، ۳۹۱ و ۶۴۶.
۶۳. توضیح المسائل مراجع، م ۳۹۱ و ۶۴۶.
۶۴. همان، م ۳۹۱ و ۶۴۶؛ وحید، توضیح المسائل، م ۳۹۷؛ نوری، توضیح المسائل، م ۳۹۲ و ۶۴۷.
۶۵. همه مراجع، دفتر.
۶۶. توضیح المسائل مراجع، م ۴۵۰ و ۳۵۵.
۶۷. العروة الوثقی، ج ۱، احکام الحائض، م ۴۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۴۷۷.
۶۸. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵.

۶۹. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵. البته نظر آیت الله بهجت، فتواست، نه احتیاط.
۷۰. وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱.
۷۱. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵. البته نظر آیت الله بهجت، فتواست، نه احتیاط.
۷۲. وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱.
۷۳. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵.
۷۴. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵.
۷۵. توضیح المسائل مراجع، م ۳۵۵.
۷۶. وحید، توضیح المسائل، م ۳۶۱.
۷۷. توضیح المسائل مراجع، م ۹۰۰؛ وحید، توضیح المسائل، م ۹۰۹.
۷۸. همان؛ ظاهراً فتوای ایشان با دیگر مراجع تفاوتی ندارد.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.